УДК 347.9

Лагута В. О.
викладачка кафедри
цивільно-правових дисциплін
та правового забезпечення
підприємницької діяльності
Харківського університету

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО СПОСОБУ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ У РОЗУМНИЙ СТРОК

Анотація. Досліджена проблема виконання судових у рішень у розумний строк, проаналізовано способи захисту права особи на виконання рішення у розумний строк у національному законодавстві та їх відповідність ст. 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та прецедентній практиці ЄСПЛ з окресленого питання. Обґрунтовується необхідність впровадження компенсаторного способу захисту особи від надмірної тривалості виконання судового рішення.

Ключові слова: виконання судових рішень у розумний строк, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, ефективний спосіб правового захисту, виконавче провадження.

Аннотация. Исследована проблема исполнения судебных решений в разумный срок, проанализированы способы защиты права человека на исполнение решения в разумный срок в национальном законодательстве и их соответствие ст. 13 Конвенции о защите прав человека и основных свобод и прецедентной практике ЕСПЧ из очерченного вопроса. Обосновывается необходимость внедрения компенсаторного способа защиты лица от чрезмерной продолжительности исполнения судебного решения.

Ключевые слова: исполнение судебных решений в разумный срок, Конвенция о защите прав человека и основных

свобод, эффективный способ правовой защиты, исполнительное производство.

Abstract. In the article is studied the execution of court decisions within a reasonable time, the ways of protection of a person's right to execute a decision within a reasonable time in the national legislation and their compliance with Art. 13 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the case law of the European Court of HumanRights on this issue. The necessity of introduction of a compensatory way of protection of the person against excessive duration of execution of the court decisionis substantiated.

Keywords: enforcement of judgments within a reasonable time, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, effective remedy, enforcement proceedings.

Постановка проблеми. Відповідно до ч. 1 ст. 55 та ч. 4 ст. 124 Конституції України кожному гарантується право на судовий захист, а судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Це положення конкретизується у ч. 1 ст. 18 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК), яка передбачає, що судові рішення, що набрали законної сили, обов'язкові для всіх органів державної влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, посадових чи службових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України, а у випадках, встановлених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, – і за її межами.

Слід відзначити, що для особи, яка звертається за захистом права, першочергового значення має саме кінцевий результат у вигляді виконання рішення суду. На важливість інституту виконання судових рішень неодноразово вказував і Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Так у своєму рішенні «Hornsby v. Greece»зауважив, що право на звернення до суду було б ілюзорним, якби правова система держави - учасниці Європейської Конвенції про захист прав людини та

основоположних свобод (далі – Конвенція) допускала, щоб судове рішення, яке набрало законної сили і обов'язкове до виконання, залишалося невиконаним на шкоду одній із сторін, її інтересам. Немислимо, щоб пункт 1 статті 6 Конвенції, детально описуючи процесуальні гарантії сторін - справедливий, публічний і проведений в розумний строк розгляд, не передбачав би захисту процесу виконання судових рішень; тлумачення статті 6 Конвенції виключно в рамках забезпечення лише права на звернення до суду та порядку судового розгляду, найвірогідніше, призвело б до ситуацій, несумісним з принципом верховенства права, який держави - учасниці Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод зобов'язалися дотримуватися, підписавши Конвенцію. Виконання судового рішення, прийнятого будь-яким судом, має, таким чином, розглядатися як складова «судового розгляду» за змістом статті 6 Конвенції[4].

Окрім цього, невиконання судового рішення та виконання з порушенням розумного строку має розглядатися і як порушення ст. 13 ЄКПЛ, що закріплює право на ефективні засоби правового захисту. Так, у справі «Kudla v. Poland» ЄСПЛ зазначив, що настав час для перегляду позиції, відповідно до якої порушення п. 1 ст. 6 ЄКПЛ виключає можливість окремого дослідження питання стосовно порушення ст. 13 ЄКПЛ, адже виникає велика небезпека для верховенства права в національних правопорядках, якщо існують надмірні затримки у відправленні правосуддя, а сторона не має ефективних засобів правового захисту проти них [5]. Наразі ЄСПЛ констатує одночасне порушення п. 1 ст. 6 та ст. 13 ЄКПЛ, якщо було порушено право заявника на виконання судового рішення в розумний строк і водночас на національному рівні були відсутні ефективні засоби захисту цього права.

Задля покращення стану виконання судових рішень в Україні було проведено реформу, результатом якоїстало ухвалення законів, які безпосередньо стосуються регулювання інституту примусового виконання судових рішень: «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», «Про виконавче провадження» та «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» від 5 червня

2012 р., який мав стати як раз одним із способів захисту осіб від надмірної тривалості виконання судових рішень.

Вбачалося, що в результаті вдосконалення законодавства у сфері виконання судових рішень мало б дійсно підвищити ефективність здійснення виконавчих процедур, однак наднизькі показники рівня виконання судових рішень за останні роки коливаються від 18 до 40%, тоді як у країнах ЄС вони сягають 60-80%.

Актуальність теми. У пілотному рішенні від 15.10.2009 у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» ЄСПЛ визнав проблему невиконання рішень національних судів системною в нашій державі[17]. Вказані порушення з посиланням на зазначену справу були констатовані в таких рішеннях ЄСПЛ:

• у справі «Нечепоренко та інші проти України»[10];
• у справі «Малахова та інші проти України»[8];
• у справі «Макара та інші проти України»[6];
• у справі «Андріанова та інші проти України»[1].

У рішенні від 12.10.2017 у справі «Бурмич та інші проти України» сказано, що всі заяви, яких стосується це рішення, включно з тими, що перебували на розгляді у Страсбурзі на момент постановлення рішення (зазначені в додатках до цього рішення), і будь-які інші подібні майбутні заяви мають розглядатися національними органами влади в межах заходів загального характеру, зобов'язання щодо яких визначені в пілотному рішенні у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» [3]. Указане рішення зобов'язує органи державної влади України забезпечити поновлення порушених прав на підставі відмови виконати або триваючого невиконання рішень національних судів. Це дало заявникам можливість у стислі строки отримувати рішення ЄСПЛ про фінансову компенсацію. Проте такий підхід Суду не мав суттєвого впливу на системну проблему. Не покращив він ні процедури виконання, ні можливості захисту від надмірної тривалості виконання. Щороку дедалі більша кількість заявників, не отримавши належного відшкодування на національному рівні, зверталася до ЄСПЛ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження виконавчого провадження в контексті п. 1 ст. 6 та ст.

13 ЄКПЛ були присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, на особливу увагу серед яких заслуговують роботи В.В. Комарова, Н.Ю. Сакари, Т.А. Цувіної, С.О. Якимчук та ін. Поряд з цим, зазначена проблематика набуває нової актуальності з огляду на останню практику ЄСПЛ щодо України з окресленого питання.

Метою даної статті є дослідження проблеми виконання судових у рішень у розумний строк та аналіз способів захисту права особи на виконання рішення у розумний строк у національному законодавстві.

Виклад основного матеріалу. Згідно ст. 13 ЗУ «Про виконавче провадження» передбачені строки прийняття рішень виконавцями та вчинення виконавчих дій. Так передбачається, що арешт на майно чи кошти боржника має накладатися в день його виявлення; платіжні вимоги про списання коштів надсилаються не пізніше наступного робочого дня після накладення арешту та в подальшому не пізніше наступного робочого дня з дня отримання інформації про наявність коштів на рахунках; опис та арешт майна здійснюється не пізніше ніж на п'ятий робочий день з моменту отримання інформації про його місцезнаходження.

Відкритим залишається питання, що робити стягувачу коли, не дивлячись на законодавчий припис, рішення не виконується роками?!

Європейський суд зазначив, коли влада зобов'язана діяти з метою виконання рішення, але не робить цього, її бездіяльність може порушити зобов'язання держави, що випливає з пункту 1 статті 6 Конвенції. При цьому кожна держава має забезпечити прийняття правових інструментів, які були б адекватними і достатніми для забезпечення виконання позитивних зобов'язань, покладених на державу [7, п. 58].

Відповідно до національного законодавства рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби можуть бути оскаржені стягувачем до:

1. начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець;

2. керівника відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня;

3. суду

Окрім того, законодавчим механізмом, покликаним забезпечити виконання рішень суду, є відповідальність за його невиконання. Чинне законодавство України передбачає адміністративну та кримінальну відповідальність за невиконання рішення суду.

Відповідно до ст. 75 ЗУ «Про виконавче провадження» у разі невиконання без поважних причин у встановлений виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі виконавець виносить постанову про накладення штрафу на боржника - фізичну особу у розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на посадових осіб – 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, на боржника – юридичну особу – 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та встановлює новий строк виконання. У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин виконавець у тому самому порядку накладає на нього штраф у подвійному розмірі та звертається до органів досудового розслідування з повідомленням про вчинення кримінального правопорушення.

Відповідно до статті 267 КАСУ суд який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, має право зобов'язати суб'єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення.

За наслідками розгляду звіту суб'єкта владних повноважень про виконання постанови суду або у разі неподання такого звіту суддя своєю ухвалою може встановити новий строк подання звіту та накласти на винну посадову особу, відповідальну за виконання постанови, штраф у розмірі від ста до трьохсот мінімальних заробітних плат.

Якщо обов'язок виконати постанову лежить на колегіальному органі, але звіт про її виконання не подано або з

вини цього органу постанова не виконується, штраф накладається на керівника цього органу.

Також, закон містить ст. 382 Кримінального кодексу України, яка передбачає більш сувору відповідальність за умисне невиконання рішення суду. Таке умисне невиконання є злочином не тільки для службових осіб, а й для пересічних громадян.

Однак чи є в дійсності наведені способи захисту права на виконання судового акта в розумний строк ефективними за змістом статті 13 Конвенції засобами захисту названого права?

У справі «Соломатін проти України» Уряд стверджував, що заявник не вичерпав національні засоби юридичного захисту, оскільки він не оскаржив дії державних виконавців. Уряд також зазначив, що заявник при повторному поданні виконавчого листа не дотримався процедурних вимог, передбачених законодавством. У зв'язку з цим Уряд стверджував, що заявник більше не був зацікавлений у виконанні згаданого рішення. Суд повторює, що не слід покладати на особу, яка в результаті судового провадження отримала право вимоги до держави, обов'язок надалі ініціювати процедуру виконання з метою отримати належне за рішенням суду. Щодо заперечень Уряду стосовно невичерпання заявником національних засобів юридичного захисту Суд зазначає, що аналогічні заперечення вже були відхилені у низці рішень, прийнятих Судом. Суд вважає, що дані заперечення повинні бути відхилені за тих же підстав [13].

У справі «Меріт проти України» Суд вказав, що вирішальним питанням при оцінюванні ефективності засобу правового захисту у випадку скарги щодо тривалості провадження є те, чи може заявник подати цю скаргу до національних судів з вимогою конкретного відшкодування; іншими словами, чи існує будь-який засіб, який міг би вирішити його скаргу шляхом надання безпосереднього та швидкого відшкодування, а не просто опосередкованого захисту його прав, гарантованих статтею 6 Конвенції [9].

Стосовно можливості застосування санкції за невиконання рішення суду висловилася і Венеціанська комісія у своєму Висновку від 18 жовтня 2010 р. щодо Закону «Про судоустрій і статус суддів» позитивно відзначила внесені зміни,

однак зробила низку рекомендацій щодо їх подальшого розвитку. Зокрема зробила застереження, що у разі, якщо боржник не виконує рішення суду, важливо знайти можливість забезпечення повернення ним боргу. Відтак покарання боржника ані прискорить виконання судового рішення про виплату боргу, ані адекватно компенсує кредиторові наслідки затримки виплат[14].

У справі «Казьміна та інші проти Росії» від 13 січня 2009 р., Суд зазначив, що відносно можливого застосування до осіб, відповідальних за невиконання, заходів кримінальної відповідальності не виключає можливості того, що подібні заходи впливу здатні змінити ставлення тих осіб, які неприпустимим чином прострочують виконання рішень. Однак Суд не знайшов підтвердження ефективності даної норми на практиці. Якраз навпаки - дана норма не була застосована, незважаючи на неодноразові скарги заявника, спрямовані в компетентні державні органи, в тому числі і в прокуратуру ... В таких обставинах Суд не може визнати дану норму ефективною як в теорії, так і на практиці, чого вимагає Стаття 13 Конвенції [2, п. 104].

Так само і саме по собі оспорювання стягувачем постанови посадової особи служби судових виконавців, його дій (бездіяльності) по виконанню виконавчого документа не може бути визнано ефективним засобом правового захисту з наступних підстав. По-перше, для визнання постанови посадової особи служби судових виконавців, його дій (бездіяльності) незаконними потрібно встановлення невідповідності таких дій (бездіяльності) закону. По-друге, подібне оспорювання ніяк не може вплинути на реальне виконання боржником судового акту. По-третє, навіть якщо визнати, що вказане оспорювання є ефективним засобом правового захисту, то цілком очевидно, що воно могло б бути таким тільки в якості превентивного заходу. Однак не можна забувати про те, що подібний спосіб захисту права стягувача на виконання судового акту, що передбачає звернення стягнення на кошти бюджетів бюджетної системи в розумний строк був визнаний Європейським судом неефективним засобом правового захисту навіть як превентивний захід.

Як реакція держави на пілотне рішення ЄСПЛбуло прийнято Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» від 5 червня 2012 р., який передбачив окремі державні гарантії у цій сфері, а саме компенсацію за несвоєчасне виконання рішення суду у вигляді стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за якими є: державний орган; держане підприємство, установа, організація; юридична особа, примусова реалізація майна якої забороняється відповідно до законодавства. Відповідно до цього Закону у разі якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, протягом трьох місяців не перерахував кошти за рішенням суду про стягнення коштів, стягувачу виплачується компенсація в розмірі трьох відсотків річних від несплаченої суми за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду. Державна казначейська служба України має виконувати рішення, винесені національними судами проти державних органів та компаній, протягом трьох місяців з дня подання заявником всіх необхідних документів. Якщо ж рішення залишаються невиконаними більше трьох місяців, держава зобов'язана відшкодувати особі 3 % річних від непогашеної заборгованості за рік. Проте зазначені гарантії обмежуються коштами, передбаченими законом про бюджет на кожен рік.

У такому контексті повністю погоджуємося з Цувіною Т. А., яка зауважила що цей Закон не здатний вирішити проблему, оскільки держава взяла на себе відповідальність за забезпечення виконання лише обмеженого кола судових рішень, причому зазначений засіб правового захисту не є судовим та не дозволяє враховувати конкретні обставини справи при визначенні розміру компенсації. Окрім того, у своїй прецедентній практиці ЄСПЛ неодноразово наголошував на тому, що розмір відшкодування на національному рівні не повинен бути нерозумним порівняно з розміром відшкодувань, призначених ЄСПЛ в аналогічних справах, і це є одним з критеріїв, за яким ЄСПЛ перевіряє ефективність компенсаторного засобу захисту щодо надмірно тривалих проваджень. Однак Закон України «Про гарантії

держави щодо виконання судових рішень» передбачає фіксований розмір компенсації, що порівняно з компенсацією, яка присуджується ЄСПЛ, є необґрунтованим і непропорційним. З огляду на вищезазначене, запропонований механізм компенсації не може вважатися ефективним засобом правового захисту права особи на судовий розгляд та виконання судового рішення у розумний строк у контексті п. 1 ст. 6 та ст. 13 ЄКПЛ та прецедентної практики ЄСПЛ [15, С. 88].

Одним із ефективних способів захисту ЄСПЛ відзначає компенсаторний спосіб і вказує, що держави можуть віддати перевагу введенню тільки компенсаторного засобу правового захисту, і останнє не буде вважатися неефективним [12, п. 187]. Якщо такий компенсаторний засіб правового захисту доступний в національній правовій системі, Суд повинен залишати державі широкі межі розсуду, щоб дозволити організувати засіб правового захисту способом, відповідним його власній правовій системі і традиціям і співзвучним стандартам життя в даній країні. Зокрема, національним судам буде простіше посилатися на розмір сум, що присуджуються на національному рівні в якості компенсації за інші види шкоди (наприклад, шкоди здоров'ю, шкоди, заподіяної смертю родича, чи шкоди в справах про наклеп), і гуртуватися на своєму внутрішньому переконанні, навіть якщо в результаті розмір присуджуються сум виявиться дещо менше того, що встановлює Європейський суд в східних справах [14, п. 187].

Слід звернути увагуна наступні критерії, які можуть впливати на ефективність, адекватність або доступність такого засобу правового захисту, розроблені прецедентною практикою ЄСПЛ:

- звернення про компенсацію має бути розглянуто в розумний строк
- компенсація повинна бути виплачена незабаром і зазвичай не пізніше, ніж через шість місяців з дня вступу в силу рішення про присудження компенсації;
- процесуальні правила, що регулюють обіг про компенсацію, повинні відповідати принципу справедливості, який гарантується за статтею 6 Конвенції;

● правила, які стосуються судових витрат, не повинні покладати на сторони надмірний тягар, якщо їх звернення виправдано;

● рівень компенсації не повинен бути нерозумним у порівнянні з сумами, присуджується Європейським судом в східних справах [12, п. 195, 198, 200, 201].

У Рекомендація Rec (2003) 17 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо примусового виконання також передбачені певні стандарти виконання або процедури примусового виконання, які б могли стати дієвішими та ефективнішими, зокрема: примусове виконання має бути чітко визначене й підкріплене чіткими правовими нормами, що встановлюють повноваження, права та обов'язки сторін і третіх осіб; примусове виконання має здійснюватися на підставі норм відповідного права й судових рішень; норми законодавства мають бути достатньо детальними для того, щоб процедура примусового виконання характеризувалася правовою передбачуваністю й прозорістю, а також, скільки можливо, була прогнозованою й ефективною; на сторони має бути покладено обов'язок належним чином співпрацювати в рамках виконавчого провадження; до того ж такій співпраці, зокрема в сімейно-правових спорах, мають сприяти відповідні органи влади тощо, а також статус агентів виконання – осіб, уповноважених державою здійснювати виконавчий процес, не зважаючи на те, що працюють вони на державу або ні [11].

Слід відмітити, що вимоги щодо підвищення ефективності засобів примусового виконання на рівні Європейського регіону розглядалися і в ході 8-го засідання Комісії щодо ефективного правосуддя в межах доповіді про європейські правові системи. При цьому, були розроблені керівні принципи виконання, які включали дві частини: доступність виконання судових рішень та ефективність виконання судових рішень (ефективність органів примусового виконання та ефективність засобів примусового виконання). Ефективність засобів примусового виконання пов'язувалася з наступним:

а) відповідно як до практики ЄСПЛ, так і національних положень часові межі примусового виконання повинні бути розумними та передбачуваними;

б) і хоча національним законодавством не може бути передбачено ніякого кінцевого строку, після якого примусове виконання не відбувається, органи примусового виконання мають нести відповідальність у випадку недотримання розумних строків;

в) електронний зв'язок між судами, органами примусового виконання та сторонами має бути зосереджений на питаннях, що стосуються примусового виконання;

г) правова база органів примусового виконання повинна бути організована таким чином, щоб не затягувати розгляд та щоб органи примусового виконання мали можливість обирати найбільш відповідаючи засоби без звернення до суду за дозволом на їх здійснення;

д) відповідачі повинні мати можливість застосовувати засоби для захисту від примусового виконання, беручи до уваги те, що затримки під час виконавчого провадження не повинні зупиняти чи відкладати застосування засобів примусового виконання [16, с. 138–140].

Висновки. Слід констатувати, що закріплені в законі способи захисту права особи на виконання рішення у розумний строк не можна визнати ефективними у контексті ст. 13 ЄКПЛ та прецедентної практики ЄСПЛ. Вбачається, що нашій державі необхідно запровадити позитивний досвід Російської Федерації, в якій у 2010 р. було прийнято Закон «Про компенсацію за порушення права на судочинство протягом розумного строку або права на виконання судового акту протягом розумного строку». Цей Закон, зокрема, встановлює право осіб у разі порушення їх права на судочинство протягом розумного строку чи права на виконання судового акту, що передбачає звернення стягнення на бюджетні кошти, на звернення до суду із заявою про присудження їм компенсації за таке порушення. При цьому відповідна компенсація не залежить від наявності вини суду, органів, на які покладено обов’язок щодо виконання судових рішень, чи інших органів державної влади. Компенсація у такому

випадку є мірою відповідальності держави, яка має на меті відшкодування заподіяної немайнової шкоди фактом порушення процедурних умов, що забезпечують реалізацію зазначених вище прав упродовж розумного строку.

Список використаних джерел:

1. Справа «Андріанова та інші проти України» : (Заява № 10319/04) (м. Страсбург, 12 груд. 2013 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_969#Text. (дата звернення: 21.02.2020).

2. Case of Burdov v. Russia, no. 59498/00 (Strasbourg, 7 May 2002). URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60449. (Last accessed: 21.02.2020).

3. Case of Burmych and others v. Ukraine, no. 46852/13 (Strasbourg, 12 October 2017), URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-178082. (Last accessed: 21.02.2020).

4. Case of Hornsby v. Greece, no. 18357/91 (Strasbourg, 25 February 1997). URL: http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58020. (Last accessed: 21.02.2020).

5. Case of Kudla v. Poland, no. 30210/96 (Strasbourg, 26 October 2000). URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58920. (Last accessed:: 21.02.2020).

6. Справа Макара та інші проти України : (Заява № 40934/06 та 249 інших заяв), (м. Страсбург, 12 груд. 2013 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d92#Text. (дата звернення: 21.02.2020).

7. Справа Макарова проти Російської Федерації, № 23554/03 (м. Страсбург, 01.10.2009 р.). URL: http://europeancourt.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/makarova-i-drugie-protiv-rossii-postanovlenie-evropejskogo-suda. (дата звернення: 21.02.2020).

8. Справа Малахова та інші проти України : (Заява № 35995/09 та 249 інших заяв), (м. Страсбург, 12 груд. 2013 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_e16#Text. (дата звернення: 21.02.2020).

9. Справа Меріт проти України : (Заява № 66561/01), (м. Страсбург, 30 берез. 2004 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_110#Text. (дата звернення: 21.02.2020).

10. Справа Нечепоренко та інші проти України : (Заява № 72631/10), (м. Страсбург, 24 жовт. 2013 р.). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO00567.html. (дата звернення: 21.02.2020).

11. О принудительном исполнении : рекомендация N Rec (2003) 17 Комитета министров Совета Европы государствам-членам (9 сент. 2003 г.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_868. (дата обращения: 21.02.2020).

12. Case of Scordino v. Italy (No. 1), no. 36813/97 (Strasbourg, 29 March 2006). URL: http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-72925. (Last accessed: 21.02.2020).

13. Справа Соломатін проти України : (Заява N 8191/04), (м. Страсбург, 15 жовт. 2009 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_529#Tex. (дата звернення: 21.02.2020).

14. Спільний висновок N 588/2010 щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження» : ухвал. Венеціан. комісією на 84-у пленарному засіданні (м. Венеція, 15-16 жовт. 2010 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a31#Text. (дата звернення: 21.02.2020).

15. Цувіна Т. А. Виконання судових рішень у контексті права на справедливий судовий розгляд. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 141. С. 80-92.

16. Шардон М. Как внедрить в правовую систему общие стандарты исполнительного права? *Исполнительное производство: традиции и реформы*: пер. с англ. / под ред. Р. Ван Рее и др. Москва : ИнфотропикМедиа, 2011. С. 133–146.

17. Справа Юрій Миколайович Іванов проти України : (Заява № 40450/04), (м. Страсбург, 15 жовт. 2009 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479#Text (дата звернення: 21.02.2020).

Lahuta Victoria O. Legislative implementation of an effective way of protecting the right to enforcement a court decision in a reasonable time